

ศิลปะการประพันธ์

การเล่นเสียง

การเล่นเสียง

คือ

การสรุคำให้มีเสียงสัมผัสทั้ง

พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์

๑. การเล่นเสียงสัมผัสสระ

คำที่มีเสียงคล้องจองกัน

ด้วยเสียงสระและ

เสียงพยัญชนะท้ายพยางค์ (ตัวสะกด)

= (สัมผัสใน) & (สัมผัสนอก)

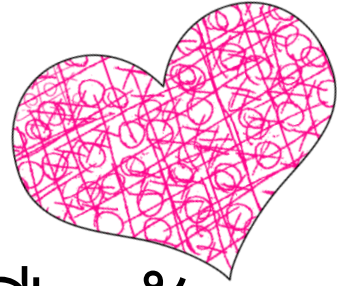

Ex.

บาง-ทาง, มั้ก-นั้ก, ตี-ปี่, รส-หมด,
ใหม่-ใด, เทียน-เขี่ยน, หวาน-ตาล

Ex.

เจ้าของตาลรักหวานขึ้นป็นต้น

ระว่างต้นตีนมีอระมัดมัน

เหมือนคบคนคำหวานรำคาญครัน

ถ้าพลั้งพลันเจ็บอกเหมือนตกลูกตาล

๒. การเล่นสัมผัสพยางค์ชนะ หรือ สัมผัสอักษร

(คำที่คล้องจองกันด้วยเสียงพยางค์ชนะต้น)

Ex.

เมื่อมีมากมายมิตรหมายมอง

เมื่อว่หมองมิตรมองหม่นเหมือนหมูหมา

เมื่อไม่มีมิตรหาเงินไม่มองมา

เมื่ออดม้วยแม้หมูหมาไม่มามอง

๓. การเล่นเสียงวรรณยุกต์

การใช้เสียงวรรณยุกต์ที่แตกต่างกัน
ในคำที่มีพยัญชนะต้น สระ
ตัวสะกดเหมือนกัน โดยไล่เรียง
ไปตามระดับเสียงวรรณยุกต์

Ex.

บัวตูมตูมตูมตูมกลางตม

สูงส่งทงทานลมล้มล้ม

แมลงเฝ้าเฝ้าเฝ้าชมชราบ

รุ้รุ้รุ้ริมกัมพาดไม้ไทรทอง

Ex.

เขาขันคูคู่คู่ เคียงสอง

เยื้องย่างนางยุงทอง ท่องท่อง

ทิวทุ่งทุ่งทุ่งมอง มัจฉพราศ

เทาเท่าเท้าย่างหย้อง เลียบลี้มริมทาง

๔. การสัมผัสใจ

คำที่**ไม่มี**เสียงคล้องจองกันทั้งเสียงสระ
และเสียงพยัญชนะ แต่ทว่าเลือกสรรใช้ถ้อยคำ
ได้ไพเราะก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจ

แล้วว่าอนิจจากความรัก พังประจักษ์ดังสายน้ำไหล
ตั้งแต่จะเขี้ยวเป็นเกลียวไป ที่ไหนจะไหลคืนมา
สตรใจในพิภพจบแดน ไม่มีใครได้แค้นเหมือนอกข้า
ด้วยไฟรักให้เกินพิกตร้า จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์
ไฉนน่าเสียดายตัวนัก เพราะเขอล้นหลงรักจึงซ้ำจิต
จะออกขอลอช้าไปทั่วทิศ เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร

การเล่นคำ

การเล่นคำ

คือ

การสรวรคำมาเรียงร้อย

ในคำประพันธ์

ใช้คำคำเดียวกัน
ซ้ำในคำประพันธ์

แต่ความหมาย
ของคำจะแตกต่างกันไป

๑. การเล่นคำพ้อง

การนำคำพ้องมาใช้คู่กัน

-พ้องรูป

-พ้องเสียง

-พ้องทั้งรูปและเสียง

-พ้องความหมาย(ไวพจน์)

พ้องรูป

รูปเหมือน เสียงต่างความหมายต่าง

Ex. เพลา-เพลา ,วน-วน

กริ	กิริ กระดุกแหลมที่หัวกุ่ม	กะ-ริ ข้าง
กรอด	กฺรอด เขี้ยวลง ผอม	กะ-หฺรอด ชื่อนกขนาดเล็ก
เขมา	เข-มา เกษม สบายใจ ความ พ้นภัย	ชะ-เหมา ชื่อโกฐชนิดหนึ่งใช้เป็น เครื่องยาไทย; ดำ
แถม	แถม ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง	ชะ-แม คนเขมร

ครุ	ครุ ภาชนะสานใช้ตักน้ำ	คะ-รุ ครุ; หนัก
ตनु	ตะ-นุ ตัว ตน; จัน ข้ำพเจ้า	ตะ-หนุ ชื่อเต้าทะเลชนิดหนึ่ง
ตรุ	ตรุ ตาราง คูก	ตะ-รุ ต้นไม้
ทิว	ทิว แถวหรือแนวแห่งสิ่งที่ ติดเนื่องกันไป	ทิ-วะ วัน สวรรค์ ชั้นฟ้า เทวโลก

เทว	เท-วะ เทวดา	ทะ-เว สอง
ปถวิ	ปะ-ถะ-วิ ดิน	ปะ-ถะ-หฺวิ ท้ายเรือพิธี
ปรัก	ปรัก เงิน	ปะ-หฺรัก หัก
ปรามาส	ปรา-มาด ดูถูก	ปะ-รา-มาด การจับต้อง การลูบคลำ

ปักเป้า	ปัก-กะ-เป้า ชื่อปลาอย่างหนึ่ง	ปัก-เป้า ชื่อว่าชนิดหนึ่ง
ปาน	ปาน ผิวเนื้อสีแดงหรือดำที่ เกิดเองตามร่างกาย	ปา-นะ เครื่องดื่ม น้ำสำหรับดื่ม
ผิว	ผิ-วะ ถ้าว่า หากว่า แม้นว่า	ผิว ส่วนที่มีลักษณะบาง ๆ เป็นพื้นหุ้มอยู่ภายนอก สุดของหนังและเปลือก

พยาธิ	พะ-ยา-ติ ความเจ็บไข้	พะ-ยาด ตัวเชื้อโรคจำพวกที่ เกิดในกาย
พลี	พะ-ลี การบวงสรวง เครื่อง บวงสรวง เสียสละ	พฺลี บวงสรวงเชิญเอามา
เพลลา	เพ-ลา กาล คราว	เพฺลา แกนสำหรับสอดในดุม รถหรือดุมเกวียน

มน	มนุ กลมๆ โค้งๆ ไม่เป็น เหลี่ยม	มะ-นะ ใจ
วน	วนุ ไปโดยรอบเข้าหา ศูนย์กลาง	วะ-นะ ป่าไม้ ดง
สก	สก ผสม; สะเด็ดน้ำ	สะ-กะ ของตน

สระ	สะ แอ่งน้ำขนาดใหญ่; ชำระ ฟอก	สะ-หฺระ เสียง เสียงก้องซึ่งออก เสียงได้นาน; ตัวอักษร จำพวกหนึ่ง
सान	सान วิธีใช้เส้นตอกหรือสิ่ง อื่นขัดไขว้กัน	สา-นะ หมา
สุก	สุก พ้นจากห้าม; ปลั่ง; นกแก้ว นกแขกเต้า	สุก-กะ ขาว สว่าง สะอาด ดี

เสมา	สะ-เหมา ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง	เส-มา เครื่องหมายบอกเขต โบสถ์สำหรับภิกษุทำ สังฆกรรม
เหลา	เห-ลา ความหมั่น ความสนุก การเล่น การกีฬา ความสะดวกสบาย	เหลา ทำให้เกลี้ยงเกลาหรือ แหลมด้วยเครื่องมือ
แหน	แหน ชื่อพืชชนิดหนึ่ง	แหน หวง ล้อม รักษา ระวัง

พ้องเสียง

เสียงเหมือน รูปต่างความหมายต่าง

Ex. กาล,การ,กานต์

กาล หมายถึง เวลา	กาฬ หมายถึง ดำ	กานต์ หมายถึง น่ารัก
จัน หมายถึง ต้นไม้ชนิดหนึ่ง	จันทน์ หมายถึง ไม้หอม	จันทร์ หมายถึง ดวงเดือน
ศาสตร์ หมายถึง ระบบ ความรู้	ศาสน์ หมายถึง คำสั่ง, คำสั่งสอน	สาด หมายถึง ชัด , ชัดนำไป

ดาด หมายถึง ลาด ปู ดาด ฟา	ดาษ หมายถึง มากมาย เกลื่อน กลาด ฝิชนิต หนึ่ง
มาศ หมายถึง ทอง มาตร , เครื่องวัด	มาส หมายถึง เดือน

พรรณ หมายถึง ชนิด ,สี	พันธุ์ หมายถึง เหล่า กอ ,วงศ์วาน	พันธุ์ หมายถึง สีบร้อย, ผูก, มัด
ประพาด หมายถึง พัด กระพือ	ประภาษ หมายถึง ตรัส บอก พูด	ประภาส หมายถึง แสงสว่าง
พัสดร์ หมายถึง ผ้า	ภัตตร หมายถึง อาหาร , ข้าว	ภัทร หมายถึง ดี,ประเสริฐ

พ้องรูป-เสียง

รูปเหมือน เสียงเหมือน

ความหมายต่าง

Ex. ชัน(ชันน้ำ),
 ชัน(อารมณ์ขัน)

แกะ

๑. ชื่อสัตว์ ๔ เท้า ประเภทหนึ่ง

๒. เอาเล็บมือค่อย ๆ แกะ เพื่อให้

หลุดออก

กัน

๑. โกงให้เสมอกัน

๒. ฉ้น , ข้ำพเจ้า

๓. ห้าม , ปิด

พ้องความ(คำไวพจน์)

ความหมายเหมือน รูปต่างเสียงต่าง

Ex. ธานี,นคร,พารา,เมือง

๑. พระจันทร์ = รัชนีกร / แห / บุหลั่น / นิศากร /
ศศิธร

๒. พระอาทิตย์ = ทินกร / ประภากร / ทิวากร /
ตะวัน / สุริยา

๓. ทองคำ = สุวรรณ / เหม / กนก / มาศ /
อุไร

๔. ป่า = ไพร / พง / ดง / อารัญ / พนา

๕. เมือง = บุรี / ธานี / นคร / ปุระ / กรุง

๖. ผู้หญิง = สตรี / ิตถี/ นารี/ กามินี/ พธู

๗. ดอกไม้ = บุปผา / บุษบา/ โกสุม/ มาลี/

ผกา

๘. พระเจ้าแผ่นดิน = ราชา/ ภูมิ/ นฤบดี/

นราธิป/ นฤบาล

๙. ภูเขา = คีรี / สิงขร/ บรรพต/ ไศล/

ศิขรินทร์

๑๐. นักบวช = มุนี / ฤषี/ ดาบส/ นักพรต/

๑๑. น้ำ = อาโป / อุทก / วารี / ชล / คงคา

๑๒. ไฟ = อัคคี / เตโช / เพลิง / อัคนี / บาพก

๑๓. ช้าง = ไอยรา / ดำรี / กุญชร / สार / คช

๑๔. แผ่นดิน = ภูมิ / ธรณี / ปฐพี / ธาตรี / ธร

๑๕. ท้องฟ้า = นภา / เวหา / อัมพร / ทิष्मพร /

๑๖. นก = สกุนา / ปักษา / สุนอก / วิหค / ทิชากร

๑๗. ม้า = พาชี / ดุรงค์ / หัย / สีนธพ / อัศวะ

๑๘. งู = อูรค / ฤษงค์ / ผณิ / ทิสมชาติ / นาคา

การซ้ำคำ

การซ้ำคำ

เป็นกลวิธีที่ใช้คำคำเดียวกัน

ซ้ำในคำประพันธ์ อาจจะวางไว้ติดกัน

หรือแยกจากกันแต่เป็นระเบียบเรียบร้อย

โดยความหมายของคำที่ซ้ำนั้น

จะต้องไม่เปลี่ยนแปลง

Ex.

รอนรอน สุริยะ ใส่อัสดง

เร่ร่ร่ร่ ลับเมรุลงคำแล้ว

รอนรอน จิตจำนง นุชพี เพียงแม่

เร่ร่ร่ร่ เรียมคอยแก้ว คลับคล้าย เรียมเหลิ้ว

Ex.

ห้ามเพื่องไว้อาลัยให้ มีควัน

ห้ามสุริยะแสงจันทร์ ส่องไทร

ห้ามอายุให้หัน คั่นเล่า

ห้ามตั้งนี้ไว้ได้ จึงห้ามนินทา

Ex.

สุดสายฉันนาที่แม่จะตามไปเลี้ยงแล สุดโสด
แล้วที่แม่จะจับทราบฟังสำเนียง สุดสุรเสียงที่
แม่จะรำเรียกพิไรร้อง สุดพี่เท่าที่แม่จะเฝ้า
ย่องยกอย่างลงเหยียบดิน เป็นสุดสิ้นสุด
ปัญญาสุดหาสุดค้นเห็นสุดคิด

คำอรรถาธิบาย

คำอรรถาธิบาย

คือ คำประสมที่เกิดจากคำมูล

สองคำเสียงซ้ำกัน

ต่อมาเสียงคำหน้ากร่อน

เหลือเป็นเสียงประวิสรรชนีย์

คำอัปภาส

คำพวงนี้

ไม่ได้มีความหมายแปลกไปกว่าเดิม

แต่จะให้ความไพเราะของเสียง

เป็นจังหวะหนักเบา

เพิ่มคุณค่าทางวรรณศิลป์

Ex.

ยิ้มยิ้ม

เป็น

ยะยิ้ม

วบวบ

เป็น

วะวบ

วิกวิก

เป็น

ระวิก

คึกคึก

เป็น

คะคึก

วินวิน

เป็น

ระวิน

Ex.

-เงื่อดาบฟัน **ฉะฉาด** ง่าง่าวฟาดฉะฉับ

- บรู้ขยาดย่อทัพ บรู้ขยับย่อศึก **คะคึก** เข้า
ต่อแกลั่ว **คะแคลั่ว** เข้าต่อกลั่ว

Ex.

- พระอินทร์เฝ้าสนั้[!]ระ[!]รวั[!]ริก สะดุ้งพระองค์
พลิกตั้งไครฉลักให้พลัดแพลง เสียว ๆ สยะ
เสยงยะเยือกเย็น

Ex.

- บ้างก็เป็นกระพักกระเพิงกระพังพุ บ้างก็
เป็นตะดุดะตันตันกระเด็นดาษดั่งดวงแก้ว

แบบฝึกหัด

ข้อใดเล่นเสียงพยัญชนะเด่นที่สุด

ก. ความรักยกเปลี่ยนท่า ทำน้ำยาอย่างแถม

ข. เห็นหล่มหลุมทรวงเศร้าหล่มหล่มเร้าคือไฟฟอน

ค. คิดความยามถนอม สนิทเนื้อเชื้อเสาวคนธ์

ง. รสทิพย์หยิบมาโปรย ฤจักเปรียบเทียบทันขวัญ

หล่ม หลุม เล่นเสียง /ร/

ทรวง เศร้า เล่นเสียง /ซ/

หล่ม หล่ม เร้า เล่นเสียง /ร/

ไฟ ฟอน เล่นเสียง /ฟ/

ข้อใดใช้กลวิธีการแตกต่างจากคำประพันธ์ต่อไปนี้
"โผต้นนั้นผันตนไปต้นโน้น"

ก. เกลี้ยงสมกลมแสงแจ่มแจ้งเกลี้ยง

ข. แสงเดือนส่องด้าวสกาวเด่น

ค. ทั้งเลือดเร้นทั้งเส้นไรฐใหญ่น้อย

ง. ตะวันจ้ารระอาอ่อนสะท่อนจิต

ก - ค นั้นจะเห็นว่ามีการเล่นเสียงพยัญชนะเหมือนโผ
ต้นนั้นผันตนไปต้นโน้น

ข้อใดไม่มีคำพ้องเสียง

- ก. ครอบครัวเราจนแสนจนจนจะไม่มีกินอยู่แล้ว
- ข. คุณกับฉันคบกันฉันเพื่อนต่อไปดีกว่านะ
- ค. ก่อนลงสระต้องสระผมเสียก่อน
- ง. **ที่**นี้ติดป้ายห้ามจับสัตว์น้ำ แต่ยังมีคนลอบมาจับปลาบ่อย ๆ

เพราะคำว่า จับ เป็นคำเดียวกัน

ข้อใดใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง

- ก. ธรรมดาเครื่องประดับที่งดงามย่อมคู่ควรกับหญิงงาม
- ข. ไตรภพออกเที่ยวทุกคืน แต่ทำไมคืนนี้จึงอยู่บ้าน
- ค. ลูกเสือเดินตามกันมาเป็นทิว ขณะนี้กำลังจะข้ามทิวเขาแล้ว
- ง. ง. เจ้าของบ้านนี้คงจะระเบียบจัดดูวิธีจัดบ้านก็รู้ได้

จัด คำแรกเป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายว่า มาก แรง
จัด คำหลังเป็นคำกริยา มีความหมายว่า ตกแต่ง

ช่อนกกลิ่นกลิ่นแก้วช่อน นาสา เรียมฤา

ตาคว่ำตาตปัสตรา หนุ่มเหน้า

สลาถึงเล่ห์ซองสลา นุชเทียบ ถวายฤา

สวาดดั่งเรียมสวาทเจ้า จากแล้วหลงครวญ

คำประพันธ์ข้างต้นนี้มีความงามของภาษาตรงกับข้อใด

ก. เสียงสัมผัส

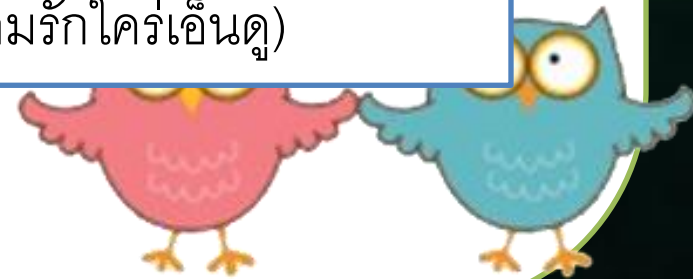
ข. การเล่นคำ

ค. การซ้ำคำ

ง. พรรณนาเห็นภาพพจน์

โคลงสี่สุภาพบทนี้เล่นคำดังนี้ ดอกกลิ่น - กลิ่นกาย
นาง

ตาต(ชื่อต้นไม้)- ผ้าตาต ต้นสลาถึง (หมากถึง) - สลา
(หมาก) ต้นสวาด - สวาท(ความรักใคร่เอ็นดู)

กล้าแดดจ้ากล้าพายุกล้าต้านกล้าต้านทนร้อนลมระดมกล้า
ครั่นกล้าแข็งแปลงยักยั้งอัตรา ชาวนามาถอนทำกล้ากำไป
ข้อใดใช้กลวิธีการแตกต่างจากคำประพันธ์ข้างต้น

ก. เพกาตาเกาะทุกก้านกิ่ง กรรณีการ์กาชิงกันชมหลง

ข. นางนวลจับนวลนางนอน เหมือนพี่แนบนวลสมรจินตะหรา

ค. ทั้งจากที่จากคลองเป็นสองข้อ ยังจากกอกก็มาขึ้นที่คลองขวาง

ง. ทั้งหนาวลมหนาวพรมน้ำค้างพราวไหนดจะหนาวซากผาศีลา

เย็น

ข้อ ง ใช้กลวิธีการแต่งแบบซ้ำคำ โดยซ้ำคำว่าหนาว (มีความหมายเหมือนกันทุกคำ) ส่วนคำตอบข้อก - ค ใช้
กลวิธีเล่นคำ เล่นความหมาย

ข้อใดไม่ใช่คำไวพจน์

ก. ยรรยง อำพน โสภี

ข. อำไพ ถ่ายอง สึงคั้ง

ค. จรูญ แฉล้ม พิจิตร

ง. ตระการ วโรพาร สุมาลัย

คำในคำตอบทั้งหมดมีความหมายว่า งาม
ยกเว้น ในข้อ ง วโรพาร (ยิ่งใหญ่) สุมาลัย
(พวงดอกไม้ม)

ข้อใดเป็นคำไวพจน์ของคำว่า ทอง

ก. กนก วัชร เหม

ข. กาญจน์ แก้ว มณี

ค. กาญจนา มาศ ชมพูนุท

ง. สุวรรณ นพเก้า นพคุณ

ข้อ ค ทั้ง ๓ คำมีความหมายว่า ทอง
ส่วนคำที่ไม่ได้มีความหมายว่า ทอง ได้แก่
วัชร (สายฟ้า) แก้ว (สิ่งที่มีค่า สิ่งที่บางใส) มณี
(แก้วหินสีแดง) นพเก้า(แหวนฝังพลอย ๙ ชนิด)

ข้อใดมีการใช้คำอักษาส

คำอักษาส ได้แก่ ยะแย้ง ยะย่อง คะคว้าง คะไขว่
คะคลุก

ก. แม่นเจ้าคร้ามเคราะห์ก่าจ จงอย่ายาตรยุทธนา เอาพัศตรา
สตรีสวมอินทรีย์สร้างเคราะห์

ข. ฐไคลพลคล้ำคล้าย แลนา ย้ายมาดยรุธยา แลนา คลาทาง
บ้านสระแก้ว แลนา

ค. สาดปิ่นไฟยะแย้ง แผลงปิ่นไฟยะย่อง พุ่งหอกใหญ่คะคว้าง
ขว้างหอกซัดคะไขว่ ไล่คะคลุกบุกบัน

ง. วานครรามินทร์ ผัดแผ่นดินเปลี่ยนราช เยียววิวาทชิงฉัตร

การเล่นเสียงในข้อใดต่างจากข้ออื่น

ก. อยู่ตามลำพังแล้วก็จะพากันผาดโผนโจนเล่ตามประสา
สัตว์

ข. นุ่งผ้าย้อมผาดคาคกาสาว์พันเป็นเกลียวเหนียวเหน็บรั้ง

ค. เสียงชะนีร้องอยู่โหวกวายน้อยวิเวกจะหวามอก

ง. ยังมีบุรุษผู้หนึ่งนั้นเติบโตดำดำนเห็นพิลึก

มีการเล่นเสียงพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ซึ่งต่าง
จากข้ออื่น จึงตอบข้อนี้

